

„Kistanárok” kijárása

Mennyi idő is? Nem több, másfél év telt el azóta, hogy a szegedi József Attila Tudományegyetem természettudományi karának száz hallgatója fogta magát, és hétvégéről hétvégére elutazott Csongrád megye városai-
ba, községeibe, a hátrányos helyzetű középiskolákat segíteni.

Vonatra, autóbusszal szállásuk ugyan nem volt előzmények nélkül, hiszen pesti példák már korábban bíztattak a rendszeres ide-odautazásra, ám a feladat, amelynek teljesítését vállalták, mégis többet jelentett, mint egyszerű „korrepetálást”. Misszió volt ez — ahogy mondják —, a kétéves szülői fiainak, lányainak ügyengető missziója...

1969 februárjában, amikor először találkoztak a kezükre bízott gimnazistákkal, még sokféle nyugt fogta viszsza a segítőakció résztvevőit. Aggályoskodás ide, aggályoskodás oda — az önkéntes korrepetitorokat rendre befogadták! „Tanár néni”, „tanár bácsi” lettek huszonhárom, huszonnegy évesen, s amikor most elérkezett a végső, nagy számadás, az érettségi, bizony sokan mondogatták: „az isten” küldte hozzánk ezeket az egyetemistákat...

Néhány nap, és máris kiderül: volt-e értelme a másfél éves utazgatásnak! Használt-e a rendszeres osztás, szorzás, példamegoldás, amely nélkül aligha csiszolódott volna kellő élességűre az akcióba bevont lányok és fiúk esze.

A szerda este Szegeden

NAPI KISLEXIKON

a nő-mozgalomról

A járási nőtanács feloszlása után tegnap adtuk hírt arról, hogy megszűnt a megyei nőtanács is.

● Miért?

Az MSZMP KB február 18-19-i ülésén behatóan foglalkozott a nők helyzetével, s a nőmozgalom további fejlődése érdekében úgy döntött, hogy a nőkérdéssel való foglalkozást a mindennapi pártmunka részévé kell tenni, mert ez előfeltétele annak, hogy össztársadalmi ügyvé váljék.

● Mi a nőmozgalom?

A nők egyenjogúságáért küzdő mozgalom. Kezdetei a múlt század második felére nyúlnak vissza. A polgári feminizmus elsősorban a választójogért és a művelődés jogáért szállt síkra, a teljes egyenjogúság eléréséért a nőmunka mozgalom tűzte célul. Az 1910. évi koppenhágai második nemzetközi nőkonferencia Clara Zetkin javaslatára május 8-át a nőmozgalom napjává nyilvánította (nemzetközi nőnap). A nőmozgalom követeléseit az 1917. évi Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmeivel a Szovjetunióban valósították meg. 1945-ben megalakult a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség.

● Nálunk?

Először az 1919-i Tanácsköztársaság adott a nőknek választójogot. A felszabadulás után az MKP irányításával a szakszervezetek és a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége (MNDSZ) vette át a nőmozgalom feladatait, majd 1957-ben a Magyar Nők Országos Tanácsa. A községi, városi, járási, megyei nőtanácsok megszűnésével a különböző politikai, társadalmi és tömegszervezetek területi, illetve üzemi, intézményi vezető testületei mellett. Az MSZMP KB határozata szerint új szervezeti formákban új tartalmi fejlődés kezdődik.

megtartott „menedzsertalálkozó” résztvevői szerint: éles is, erős is volt a jól megszervezett észcsiszolás. Mind a „helyszíni” foglalkozások, mind pedig a ráadásórák olyanok voltak, hogy nemigen kell félni egy egyetemre, főiskolára készülő lányok sem.

És ahogy a mostani, izgalomtól telített napok mutatják, nem is nagyon félnek! Lapozgatják a számukra összeállított jegyzetfüzeteket, nézegetik a matematika-, fizikapéldákkal teli köteteket, s azt latolgatják: vajon kimaradt-e valami az egymás után sorolt tételek közül. Van-e olyan tudnivaló, amelyet nem teljesen, csak részleteiben sajátítottak el...

Igaz, egyelőre még kevesen, de azért több tucatnyian vannak már olyanok, akik nemcsak fizikát és matematikát, de újabban biológiát, kémiát és néhány idegen nyelvet is tanultak a diploma nélküli tanár néniktől, tanár bácsiktól. Egy újabb akció részesei voltak ők, s azok, akik korrepetálásukra, gyébrebb ismereteik megerősítésére vállalkoztak, hasonlóképp fáradhatatlannak bizonyultak, mint a szegedi egyetem TTK-jának matematikusai, fizikusai. Vonatozni, autóbusszal, hosszú órákat az oda-, visszautazással eltölteni ők sem voltak restek: ahogy a beosztás rubrikái parancsolták, úgy kelttek, indultak Szentendre, Kistélekre, Csongrádra — a parancsba ki nem adott parancs szerint...

Ami a „missziózással” eltöltött napok további értékelését illeti, még az ismeretség-, és barátságsszálak fonásáról kell beszámolnia a krónikásnak. Azt kell tisztázni: volt-e, házhöz hívás, a korrepetitorok étetése, házaknál való itatása?

A sok tapasztalat alapján megfogalmazott válasz: ebéddel, vacsorával megváltott köszönet nem állított nehez helyzet elé senkit! Dicséretére a „hátrányos helyzetű” apáknak, anyáknak — majd mindenki tudja, s tudta, hogy nem a zsíros pecsenyékért, teli korsókért vállalták fiaik, lányaik tanítását a szegedi egyetemisták. Sokkal inkább azért, hogy többek, mások legyenek, mint a megajánlott segítség nélkül lehetnének!

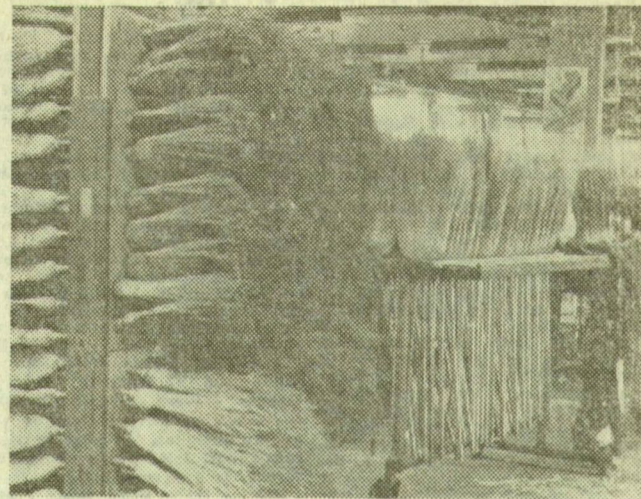
Végezetül pedig: hálás dolog faggatni a középiskolások „mentőakciójának” irányítóit, résztvevőit. Készséggel mesélnék a korai kezelekről éppúgy, mint egy-egy számtanpélda örömet adó megoldásáról. Klukovits Lajos matematikus tanárságát azt mondja, hogy a taláiban heti másfél napja ment rá erre a másfél éves akcióra. Hatvani László — szintén matematikus tanárságát — a csongrádi brigád gazdája volt. Ő így summáz: — Igaz, hogy tegezöttünk a ránk bízott gimnazistákkal, de nemcsak a tanárokban foglaltakat ismételtük át velük. Többet is, egyebet is tanítottunk!

Többet is, egyebet is! Nem más — ez a most véget érő másfél éves, de a következő esztendőben majd meg-megújuló mozgalom szöveg megfogalmazott „esszenciája”. Lényege — ahogy mondanánk szokás...

Aki a rendszeresen kijáró „kistanárok” vidéki óraadásainak tanúja volt, az tudja csak igazán, hogy miféle értékeket rejt magában egy-egy ilyen pénzzel meg nem váltható, de nem is pénzért adott ráadásóra...

A. L.

Seprük serege

Somogyi Károlyné felvétele

A Szegedi Ecset- és Seprűgyárban egy esztendő alatt 3 millió darab kézi- és szobaseprűt gyártanak, nagyrészt exportra. Íme egy csapat kész seprű mutatóba.

Szidjuk, szeretjük, használjuk

Növekvő utasszám, jobb szociális körülmények a Közlekedési Vállalatnál

Már csak emlék: mennyit szorongtunk, izzadtunk az újszegedi villamosban, míg lassan mászott át a nyári hőségétől felforrósult híd. Aztán, amikor megszűnt, de sokan kívánták vissza azok közül is, akik szidták.

Sikoly a kanyarban

Korholó szavakkal legtöbbször a szegedi specialitását illetjük a városunkban 1908-ban megindult ósvillamos utóainak. Kanyarban csikorgog, poros, nincsenek benne hangszórók. Tóth József igazgató, aki egy éve vette át a Közlekedési Vállalat vezetését, vállalja a bírószerpét.

— Az első vād tehát a csikorgás. Fzt én sem szeretem. De olajjal nem kenhetjük a síneket — bár akkor való-

ban nem sikogtának a kocsi-
csik —, mert az egyenes szakaszokon is széthordának, s így nem tudnának fékezni. A megoldás, amit nagyon szorgalmazunk, hogy a kanyarokban, amelyek itt Szegeden hihetetlenül élesek, vizes, grafitos oldattal sokszor kenjük be a síneket. Sajnos, időnként jön a locsolókocsi, és lemossa.

A másik vād: valóságos porszívó a szegedi villamos. Magam is érzékelem nap mint nap. Ezért már tárgyalunk a kommunális üzemmel, hogy menjenek rá nyugodtan porszívó géppel a sínre is, nem félünk az alapzat meglazulásától. A végleges megoldás persze az lenne, hogy amikor a negyedik ötéves tervben felújítjuk az egyes vonalat, hozzák rendbe az úttestet is.

A villamosokban eredetileg voltak mikrofonok és hangszórók, de ezek a me-rev tengely és pálya miatt tönkrementek nevésegesen rövid idő alatt. Jellemző például, hogy nemcsak mikrofonnal, fénycsóvilágítással is felszerelték az új kocsikat, de — éppen a szegedi példa nyomán — nagyon gyorsan visszatértek mindenhol a rendes égőkhöz. A mikrofonokról nem mondunk le véglegesen, de kísérleteznünk kell, mielőtt megoldást találunk.

Egyszerre hatezren

Ha valamennyi villamos járna (vannak tartalék kocsik is) egyszerre több mint hatezer utast szállíthatnának. Jelenleg 22 csuklós, 19 ikerkocsis és 6 motorkocsi alkotja a villamosparkot. Sajnos, már a csuklósok is régiek, nem szólvá arról a matuzsálemi — negyven-negyvenöt évet — kort megért harminc százalékáról, amit ki akarnak vonni a forgalomból.

Az új villamosokat Debrecenből szerzik be: ebben az évben egy darab két vezetőállásos csuklóst, a következő években három-három darabot. A negyedik ötéves terv folyamán 15 két vezetőállás-

sos csuklós villamost kapnak. Így aztán végre egységes kocsi alakulhat ki: csökkenthetik a raktárkészletet, könnyebb lesz a szerelők dolga is.

A forgalomra elsősorban az eladott jegyek számából következtetnek: a múlt év januárjában az egyes vonalon négyszáz hetvenezren utaztak, idén januárban négyszáz kilencvenkét ezren. A bérletek száma minimális, a jeggyel utazók az első negyedévben jelentősen emelkedtek.

Táskapénz és lakókocsi

A több jegy a kalauznak azt jelenti, hogy nagyobb a napi részesedése a táskapénzből. A táskában összegyűlt bevételnek fővonalon 0,8 százalékát, idén egy százalékát kapja meg a kalauz, mellékvonalon a tavalyi 1,4 helyett két százalékot. Átlagosan ötszáz forintos bevétel mellett tehát valamelyest jobban fest a fizetésük: 1600—2100 forint. A kocsivezetők havonta 2500—2800 között keresnek most már; először a forgalomban dolgozók bérét rendezték, hiszen belőlük van kevés.

Ezért egész sor fontos szociális intézkedés született a szegedi közlekedési vállalatnál. A nehéz körülmények között dolgozó pályafenntartók két lakókocsit kaptak. A múlt év második felében a vállalat a vízművekkel közösen kivett egy villát Siófokon: kilenc turnusban fél-száz embert üdültethetnek ott. Üzemi orvosunk is van tavaly óta, az átlagkereset egy év alatt kétszáz forinttal emelkedett. Egyre többen jönnek vissza, kezdik megbeszélni magukat a nehéz emberek is.

Fordítsunk egyet a képen: mintha kevesebb lenne a panasza a kalauzokra is. Úgy látszik, van összefüggés a munkakörülmények és a vil-selkedés között. S hogy mégis szidjuk a villamost: talán azért is, mert nem tudunk nélküle megenni.

Veress Miklós

Folyóírátszemle

Válságban van-e a család?

Randevújunk, leánykérőbe megyünk, odaállunk az anyakönyvvezető elé, hallgatjuk jövődő fiunk, lányunk első szívedobbanását; megvesszük az iskolástáskát, könnyezünk a ballagásokon; izgulunk az egyetemi fölveteli, majd bizonyos státusok ide-odaítélése miatt. Családot alapítunk, családban és családért élünk — közben hallgatjuk, olvassuk, rokonaink, ismerőseink életét figyelve tapasztaljuk, hogy anyai igyekezet és áldozat ellenére formálódik, sőt bomlik a család.

Milyen törvények szabályozzák ezt a formálódást, bomlást? — erre a kérdésre keres választ az Új Irás júniusi számának *Mérleg* rovat, amely változatos tanulmánygyűjteményével messze kiemelkedik az e havi folyóiratszámok anyagából.

Az összeállítás első tanulmányát *Család — ma* címmel Kulcsár Kálmán írta. Mondandójának lényege: elsősorban „terjedelme” szerint alakul át a család. Megszűnt a nemzedékeket együtt tartó, egy családfő köré tömörült nagy család, a „had”, s helyette előállt a jóval kevesebb tagot számláló *kis-család*, amelynek tagjai — a megváltozott gazdasági, társadalmi viszonyok között — már családon kívül végzik mindennapi munkájukat. Kisebbséget tett tehát a család, és egyúttal *labilisabb*: „kinyilvánít”, utat enged a különböző társadalmi hatásoknak, amelyek a nők munkába-állásával ugyancsak felerősödnek.

A női egyenjogúsodás döntően meghatározza a házasságok létrejöttét is. Míg korábban nagy befolyást gyakoroltak az anyagi tényezők, az újabb időkben már az *érzelmi szempontok* kerültek előtérbe. A vagyon fő-

lébe került a szerelem. Ez a körülmény viszont sok esetben éppen a házasságok felbomlását idézi elő, hiszen az érzelemváltozás, a durva bánásmód, a szülői beavatkozás, mind-mind nyomós válóoknak bizonyulhat.

Kulcsár Kálmán így summáz: nem válságban van a család, hanem *átalakul* — miként átalakul maga a társadalom is!

Varga Károly a házasság és a szabadidő kapcsolatát elemzi szintén rendkívül érdekes tanulmányában. 12 országban végzett felmérés eredményeit tagolva elmondja, hogy bizony aligha nevezhetők otthonülőeknek a magyar férfiek. Míg egy *Osnabrückben* (NSZK) élő férfi általában 4,3 órát tölt naponta a feleségével, addig a *győri* társa alig 2,2 órát. Persze, a magyar feleségek sem sokkal több alkalmat nyújtanak a beszélgetésre! Osnabrückben 4,4 órát tesz ki a közösen eltöltött idő, Győrben viszont csak 2 órát. Nehéz elutasítani a feltevést — összegez Varga Károly —, hogy a hazai válások szokatlanul magas aránya erős összefüggésben van azzal, hogy a magyarok — főleg a férfiek — nem túl szívesen tartózkodnak otthon.

A következő tanulmány — *Lőcsei Pál* írása — lényegében ezt a gondolatot, a párkapcsolatok alakulását elemzi tovább *budapesti* adatok segítségével. Statisztikái azt bizonyítják, hogy évről évről, évtizedről évtizedre mind több elvált ember él a magyar fővárosban. Mind több elvált és mind több *újraházasodott!* A hatvanas években például minden harmadik-negyedik házasságra lépő maga mögött hagyott már legalább

egy házasságot. Különösen érdekes az idősebb korosztály nagy nőilébi, férjhezmenési hajlandósága!

Andorka Rudolf — aki szintén a család és házasság kérdéseit elemzi, a demográfiai és szociológiai szakirodalom segítségével — sok szakmunkát, tanulmányt idézve vonja le a mások által is megközelített végkövetkeztetést. Nincs szó erendően új formáról — mondja — csak *átalakulásról*: a jövő családjának létrejöttéről, amely az *egyenrangú férfi és feleség kölcsönös érzelmein alapul*. Hogy feltevése igaz, azt többek között olyan tények is alátámasztják, mint a más — nem európai — kultúrák megváltozott, az európaihoz mind jobban *közeledő* házassági szokásai.

A. L.

Egy hét múlva aratnak

Szinte hagyomány, hogy hazánk nagy gabonatermő vidékei közül a szegedi járásban kezdik meg legkorábban az aratást. Kiskun-dorozmán, a József Attila Termelőszövetkezetben már indulásra készen állnak a kombájnok, és ha az idő is kedvez, egy hét múlva kivonulnak a határba. *Szias* Ágoston, a szövetkezet elnöke elmondta, hogy 1 ezer 380 hold az összes kalászosuk. A belvizek kisebb területen károkat okoztak, de a táblák túlnyomó része gazdag termést ígér s bőséges kárpótlást nyújt a veszteségért. Több olyan búzatáblájuk is van, amelyről 28—30

mázsás rekordhozamot várnak. Az őszi árpa ugyancsak négy-öt mázsával többet ígér holdanként, mint amire az első becsleskor számíthattak.

Az aratás küszöbén *gazdag* eredméllyel bíztatnak a *kiskundorozsmai földek*, de még sok lesz a tennivaló, amíg zsákokba kerülhet az új búza. Eppen a belvizek miatt nem tudtak rámenni idejében a földekre, s a vegyszeres gyomirtást csak részben végezheték el. Ezért a gabona tisztítására igénybe veszik az új gyü-

mölcsvalogató és -tároló szint, amelynek építkezését meggyorsították, hogy aratásig elkészüljön. A *kalászok súlyosak, az esőzések, a viharok megdöntötték a gabonát*. Mindez bizony nehezíti a betakarítást. A dorozsmai kombájnosok azonban nem riadnak vissza a megpróbáltatásoktól, megszokták a helyállást — számitani lehet rájuk most, az elkövetkező nagy munkák idején is.

T. B.